

**AKDENİZ'İN  
ÇEVRE SORUNLARI  
VE  
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

**AKDENİZ BÖLGESİ GÖNÜLLÜ KURULUŞLAR  
İŞBİRLİĞİ TOPLANTISI  
KOMİSYON RAPORLARI  
26-27 ARALIK 1998  
MERSİN**

## 2. KOMİSYON

### TOPRAK KİRLİLİĞİNİN ÖNLEME, TARIM TOPRAKLARININ KORUNMASI VE EROZYONLA MÜCADELE KOMİSYONU

- Komisyon Başkanı : Doç. Dr. Oya ZEREN - Mersin Ün.Müh.Fak.  
Komisyon Sözcüsü : Abdurrahman ÇELİK - Burdur TEMA  
Komisyon Sekreteri : Arş.Gör.Yağmur UYSAL - Mersin Ün. Müh.Fak.

#### ÜYELER

- |                     |                                       |
|---------------------|---------------------------------------|
| Surara PİRİYEVA     | Mersin Büyükşehir Belediyesi          |
| M. Nihat YILMAZ     | Mersin Doğal Hayatı Koruma Der.       |
| Hüseyin UĞUR        | Çevre Bakanlığı (ÇEKÖK Gn.Md.)        |
| Ethem YANAR         | Çevre Bakanlığı (Çevre Koruma Gn.Md.) |
| Nedim DRAHOR        | Adana TEMA Vakfı                      |
| Fırat KALE          | Mersin İl Çevre Müdürlüğü             |
| Metin ÖZMEN         | Mersin TEMA Vakfı                     |
| Emir BOZKURT        | Hatay Dört Yol Çevre Koruma Der.      |
| Av. Aydın Asi IRMAK | Samandağ Çev.Kor.Der.                 |
| Nurcan KÖLELİ       | Mersin Ün.Arş.Gör.                    |
| Kadriye ŞEN         | TEMA                                  |

## 2. KOMİSYON

### TOPRAK KİRLİLİĞİNİ ÖNLEME, TARIM TOPRAKLARININ KORUNMASI VE EROZYONLA MÜCADELE KOMİSYONU RAPORU

#### GİRİŞ

Toprak, tüm canlıları barındıran, yaşamın devamını sağlayan, beslenmede önemli yeri olan bir ortamdır. 1 cm toprağın meydana gelebilmesi için 100lerce yılın geçmesi gerekir. Uzun yıllar sürecinde oluşan topraklar ne yazık ki insan eliyle kolayca kaybedilmektedir. Toprakların erozyon ve diğer nedenlerle yok edilmesi ise canlı yaşamını tehdit edecek boyutlarda sorunlara yol açmaktadır.

Bu sorunları 5 ana başlık altında toplamak mümkündür.

- Erozyon
- Tarım toprağının amaç dışı kullanımı
- Toprak kirliliği
- Topraklarımızın genel özelliklerinden kaynaklanan sorunlar (taşlılık-çoraklık)
- Toprak yönetim planlaması eksikliği

#### SORUNLAR

- 1- Toprakların yanlış sürülmesi önemli bir sorundur. Tarlalar yukarıdan aşağıya sürüldüğünde erozyon şiddeti artmaktadır.
- 2- Akdeniz Bölgesinde toprak kirliliği ile ilgili önemli diğer bir problem amaç dışı arazi kullanımıdır. Kıyı şeridinde I, II ve III. sınıf araziler turistik ve ikinci konut amacıyla kullanılmaktadır. Geriye dönüş olmayacağına gör bundan sonra yapılacak inşaatları engellemek gerekmektedir.
- 3- Akdenizde Yoğun bölgede tarım ilacı (pestisit) ve gübre kullanımı vardır. (%69)
- 4- Bitki kirliliğini de toprak kirliliği kadar önemle ele almak gerekir. Çünkü, Mersin ilindeki Kromsan, Akgübre fabrikalarından çıkan kirletici emisyonlar toprağı kirlettiği kadar bitkiyi de kirletmektedir. O nedenle toprak kirliliği ile bitki kirliliğinin bir arada alınması gerekir.
- 5- Anızın yakılması sonucunda hem topraktaki mikroorganizmaların yok edilmesi sözkonusu olduğu gibi topraktaki karbon miktarı artarak karbon/azot dengesi değişmektedir. Ayrıca anız yakılması hava kirliliğine de yol açmaktadır.
- 6- Otoyollarındaki yoğun trafik nedeni ile yol kenarındaki topraklar da kurşun kirliliğine maruz kalmaktadır.

- 7- Sanayi yatırımlarında özellikle birinci sınıf araziler çoğu zaman bu amaçla kullanılmaktadır. Yer seçimi yapılırken alternatif alanlara kaydırılması gerekir. Özellikle birinci sınıf araziler çoğu zaman bu amaçla kullanılmaktadır.
- 8- Tarım arazisindeki bahçeler kesilip taş, moloz vs. koyup tarıma elverişsiz hale getirilmektedir. Farklı amaçlarda kullanılmak için yapılan bu uygulama önlenmelidir.
- 9- Hatay'da Amik Gölü'nün kurutulması çölleşmeye neden olmuştur. Burada tekrar göl oluşturulmasında yarar vardır.
- 10- Adana ili ve çevresi en fazla kirlenme görülen yerlerden biridir. Topraklar aşırı gübreleme ve ilaçlama nedeniyle düzelemeyecek şekilde kirliliğe maruz kalmaktadır. Ayrıca taban suyunun yüksek olması ve aşırı sulama nedeniyle özellikle Karataş civarında çoraklaşma ve tuzlanma görülmektedir. Aynı durum Hatay'da da sözkonusudur.
- 11- Çarpık yapılaşma ve toprakların potansiyeli dışında kullanılmaları ile Adana ili'nde 18.500 hektar toprak kaybı sözkonusudur. Bu konuda teknik ve hukuki tedbirler alınmalıdır.
- 12- Türkiye'de toprak korunması konusunda yasal yetersizlik vardır. Deniz içinde üç mil mesafeden kum alınması yasaktır. Bunun sürekli denetlenmesi gereklidir.
- 13- Türkiye'de mülkiyet ve kadastro sorunu hala çözümlenmemiştir.
- 14- Çukurova'nın I. sınıf tarım topraklarının amaç dışı kullanılması sonucunda yapılan konutlar hem yer işgal ettiği gibi hem de atık sorunu nedeniyle çevre kirliliğine neden olmaktadır.

#### **ÇÖZÜM ÖNERİLERİ :**

- 1- Türkiyede erozyonu önlemede pilot bir il seçilmeli bu il üzerinde yoğun çalışmalar yapılarak sonuç görülmelidir. Bu şekilde hatalı uygulamaların ne olduğu ortaya çıkacaktır.
- 2- Erozyon konusunda seferberlik ilan edilerek tüm ülkeye bu konu yayılmalıdır. Bir erozyon fonu ayrılarak katkı payı alınmalıdır. Gönüllü kuruluşlar desteklenmelidir. (Eğitimde katkı payı gibi)
- 3- Erozyon sorunu ağaçlandırma ile azaltılabilir.
- 4- Çevre Mühendisliği Bölümlerinde toprak kirliliği ve kontrolü konusunda eğitim verilmelidir.
- 5- Otoyol kenarında uygun bitki örtüsünü içeren orman tesis edilmelidir.
- 6- Tabii malzeme Ocaklarının onarımı yönetmeliği çıkarılmalıdır. Bu Ocaklardan çıkarılan hafriyat malzemeleri alternatif kullanımlara açılmalıdır.
- 7- Arazi toplulaştırılması yapılmalıdır. Özel alanlar belirlenerek tarım dışı amaçla kullanılması önlenmelidir. Örneğin tarımsal sit alanları tesis edilerek başka amaçlarla kullanımlar engellenmelidir.
- 8- Yurdumuzda kontrol altında tutulmayan ve dolayısıyla erozyona neden olan 90 milyar metreküp suyun kontrol altına alınması gerekir.
- 9- Toprak - Su'nun yeniden yapılanarak toprak korunması görevi verilmelidir. Bu da sorunların çözümüne bir alternatif olacaktır.
- 10- Tarım arazilerinin korunması erozyonla mücadele mevzuatının uygulanması için gönüllü müfettişlik kurulmalı (örneğin imar planının uygulanmasını takip edecek müfettişlik gibi)

- 11-Keçi sorununa çözüm bulunmalı, orman bölgesinden keçi kaldırılmalıdır.
- 12-Tarım arazisi imara açılmamalı, otoyol yapılmamalıdır.
- 13-Baraj göllerinin toprakla dolmasını önlemek için çevresi ağaçlandırılmalıdır.
- 14-Kıyı tahribatı önlenmelidir.
- 15-Tarım dışı amaçlı arazi kullanımı konusundaki mevzuat sadeleştirilmeli, ilgililerin kolayca takip edebileceği, tek elde toplanmış ve yaptırım gücü olan bir şekilde sokulmalıdır.
- 16-Tarım dışı kullanılacak sahalara kesinlikle IV. ve VII. sınıflar arasındaki arazilerden seçilmelidir.
- 17-Tarım dışı sahalarda yer alması istenen sanayi ve yerleşim alanlarını daha çekici kılmak için yol, su elektrik gibi alt yapı hizmetlerinin devlet tarafından önceden ve uzun vadeli bir planlama dahilinde sağlanması ve değerli tarım toprakları yerine alternatif alanların kullanılması gerçekleştirilmelidir.
- 18-Toprak tahribatında önemli rol oynayan tuğla-kiremit üretim tesisleri belirli merkezlerde veyatarımsal niteliği olmayan alternatif alanlarda kurulmalıdır.
- 19-Kent ve turistik alanların tarım dışı alanlara doğru gelişmesi yönlendirilmeli ve teşvik edilmelidir.
- 20-Devlet tarafından gerçekleştirilen yol, su, elektrik, petrol ve gaz boru hatlarının planlanmasında değerli tarım topraklarının korunması göz önünde tutulmalıdır.
- 21-İkinci ürün tarımı teşvik edilmelidir.
- 22-Nadas alanları daraltılarak baklagil ve buğdaygil yem bitkileri yetiştirilmelidir.
- 23-I., II. ve III. sınıf arazilerin tarım dışı kullanımı önlenmeli ve işlemeli tarım yapılmasına uygun olmayan arazilerde işlemeli tarım yapılmamalıdır.
- 24-Hayvanların meraya çıkarılmasında iklim koşulları gözönüne alınarak il ve ilçe tarım müdürlükleri tarafından belirlenen tarihlerde meraya çıkarılmalıdır.
- 25-Ormanların tahribinin önlenmesi için orman köylüsünün geçimi sağlanmalı, el sanatları, arıcılık gibi işletmelerin kurulabilmesi için kredi imkanları yaratılmalıdır.
- 26-Optimum işletme büyüklükleri tespit edilerek, miras yoluyla daha fazla arazi bölünmeleri engellenmelidir.
- 27-Şeritsel tarım ve teraslama yaygınlaştırılmalı, minimum toprak işleme ve toprak işlemez tarım etkinlikleri teşvik edilmelidir.
- 28-Özellikle kırsal kesimlerde ilkokuldan itibaren erozyon ve önlenmesi konusunda tarım kuruluşlarınca eğitim verilmelidir.
- 29-Tarım alanlarının amaç dışı kullanımını önlemek için yeterli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- 30-Şehirleşme yapılması düşünülen tarım arazilerinin önceden belirlenmesi ve planlamanın da bu belirlemeye göre yapılması gerekir.
- 31-Baraj ve gölet havzalarının ıslahı için havza ıslah projeleri ve eylem planları geliştirilmelidir.
- 32-I. ve II. sınıf tarım arazisinin sadece tarım amacıyla kullanılması ile ilgili kanun çıkarılmalıdır.

- 33-Ulusal toprak ve su kaynaklarının korunma stratejileri belirlenmeli ve uygulamaya konulmalıdır. Örneğin Çukurova ve GAP Bölgesinde tuzlanmayı önlemek için uygun sulama ve drenaj teknikleri kullanılmalıdır.
- 34-Topraktaki pestisitlerden ileri gelen kirliliği en aza indirmek için daha az tarım ilacının kullanıldığı Entegre Mücadele veya Biyolojik Mücadele yöntemleri kullanılmalı, hatta Organik Tarım uygulamasına geçilmelidir.
- 35-Doğal Kaynakların korunması, toprakların rasyonel kullanımı ve çevre ile uyum içinde olan tarım teknolojilerinin uygulanması için çiftçi eğitim programları düzenlenmelidir.
- 36-Kendilerine erozyonla mücadele konusunda görev verilen kurum ve kuruluşların koordineli bir şekilde çalışması sağlanmalıdır. (DSİ, Köy Hizmetleri, Orman Bölge)
- 37-Erozyon sahasındaki halkın ekonomik geçim düzeyleri arttırılmalı ve çeşitli yayım faaliyetleri ile eğitilmelidir.
- 38-Çiftçiye verilecek tarımsal krediler ve teşvik tedbirleri toprak korumayı esas alacak şekilde yönlendirilmelidir.
- 39-Mevcut alanlar iyileştirilmelidir.
- 40-3213 sayılı Maden Kanunu kapsamı dışında kalan „Tabii Malzeme Ocak“ yerlerinin tespit edilmesi, Çevresel Etki Değerlendirilmesi, işletme faaliyetlerinin sürekli değerlendirilmesi, faaliyetine son verilen ocak alanlarının başka amaçla kullanımını temin maksadıyla rehabilite edilmesi ve buna uygun yasal düzenlemelerin buna göre öncelikle gerçekleştirilmesi gerekir. Çevre Bakanlığınca bu konuda Akdeniz Bölgesindeki Kum Ocakları için yapılan projenin dikkate alınması
- 41-Evsel ve endüstriyel atık suların tarımsal amaçlı kullanımında Su Kirliliği kontrol Yönetmeliğinde öngörülen kriterlere uygun olma şartı mutlak aranmalı ve uygulanacak toprakta toprak analizi yapılmalıdır.
- 42-VII. Beş Yıllık Kalkınma Planında öngörülen Toprak Yasası acilen çıkarılmalıdır.
- 43-Toprak kullanımı ve korunması üzerinde yapılan tüm çalışma ve araştırmalar bir çatı altında toplanmalı, bu konudaki bilimsel çalışmalar desteklenmelidir.
- 44-Kırsal kadastro çalışmalar ıtamamlanmalıdır.
- 45-2872 Sayılı Çevre Kanununun 443 sayılı Çevre Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkındaki kanun hükmündeki kararnamenin süratle yasalaşması sağlanmalıdır.
- 46-Mera Kanununda iller seviyesinde kurulması gereken komisyonların süratle kurularak konunun işlerlik kazanması sağlanmalıdır.
- 47-Kimyasal gübre ve tarım ilaçları (Pestisitler) toprak analizlerine dayanılarak kullanılmalıdır.
- 48-Ulusal çevre eylem planı ve çevre şuralarında alınan kararların süratle uygulanmaya geçirilmesi gerekmektedir.